

EEN JONGPALEOLITHISCHE NEDERZETTING TE KANNE

Ter gelegenheid van de verbredingswerken aan het Albertkanaal te Kanne, gemeente Riemst (Limb.), werd door Dr. E. Paulissen van het Nationaal Centrum voor Geomorfologisch Onderzoek een concentratie van vuurstenen artefacten in de bermen van het nieuwe tracé aangetroffen. In samenwerking met de Nationale Dienst voor Opgravingen en met medewerking van de gemeente Riemst, die werkkrachten uit het Bijzonder Tijdelijk Kader ter beschikking heeft gesteld, hebben wij er opgravingen ondernomen van 12 juli tot 15 september 1978.

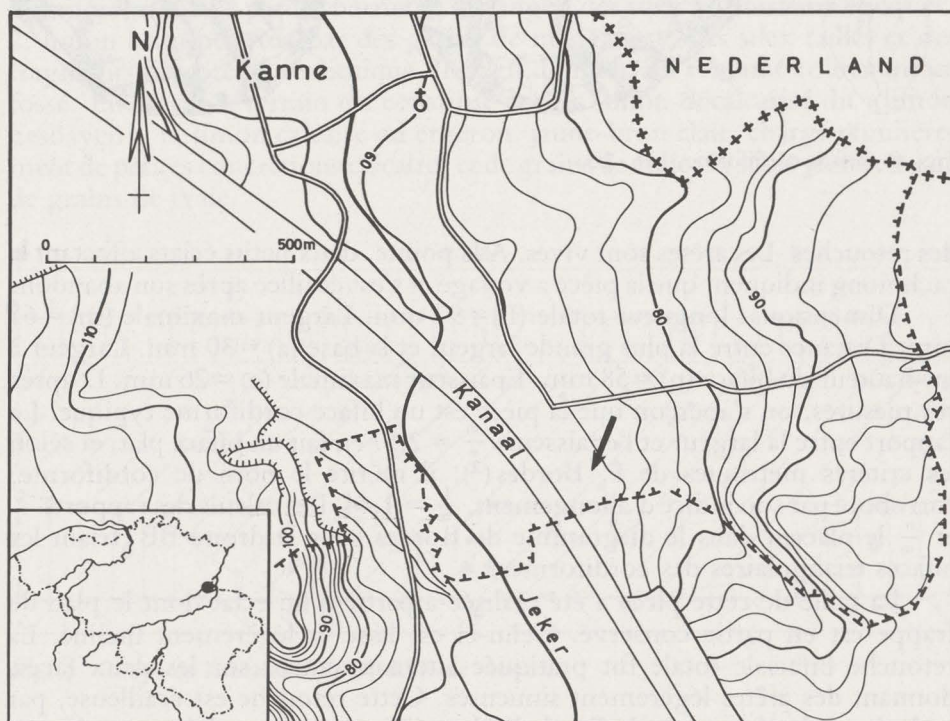

Fig. 7. Situatiekaart.

De stratigrafische ligging van de vondsten kan als volgt omschreven worden:

64,70 - 64,40 m: bouwvoor

64,40 - 64,00 m: lemig colluvium

64,00 - 63,80 m: tuf

63,80 - 63,70 m: donker grijs humeuze loess

63,70 - 63,50 m: oranje wit uitgeloopte loess

63,50 - 63,00 m: kleiaanrijke zone in de loess

63,00 - 62,00 m: kalkrijke loess.

Op grond van de litho- en biostratigrafie horen de afzettingen van 64,70 - 63,80 m thuis in tweede gedeelte van het Holoceen, terwijl de onderliggende sedimenten als Pleniglaciaal moeten beschouwd worden. In de Pleniglaciale afzettingen is gedurende het eerste gedeelte van het Holoceen een uitgeloopte bodem ontstaan met de horizonten A1 (63,80-63,70 m), A2 (63,70-63,50 m) en B2 (63,50-63,00).

In de tuf komt archeologisch materiaal voor, dat thuis hoort in de Bandkeramiek en in het Mesolithicum. Deze archeologische resten bevinden zich echter niet meer archeologisch *in situ*.

De jongpaleolithische overblijfselen bevinden zich in de B2-horizon van de Holocene bodem (63,30 m) en zijn dus bedekt door ongeveer 50 cm loess. In deze archeologische laag bevonden zich een aantal structuren.

De grootste structuur bevindt zich in de kwadraten 8-9S/0-1E. Zij bestaat uit een opeenstapeling van duizenden artefacten in een sterke concentratie, die naar de uitkanten snel afneemt. Deze structuur werd versneden door de aanleg van het kanaal, zodat zij slechts (zeer?) partieel bewaard bleef. Wellicht ging het hier om een ronde tot ovale structuur, waarvan de diameter op 1 tot 4 meter kan geschat worden. Het voorkomen van werktuigen naast debitageprodukten laat geen eenduidige verklaring als atelier of wooneenheid toe. Wellicht ging het hier om een ronde woonkern, waarbinnen zowel huishoudelijke als technische activiteiten werden uitgevoerd.

Een gelijkaardige structuur, deze maal echter volledig ongeschonden, werd aangetroffen in de kwadraten 11S/6-7E. De doormeter bedraagt niet meer dan 50 cm. Opmerkelijk is wel het volledig geïsoleerd voorkomen van deze structuur.

Ten slotte werd een derde gelijkaardige structuur aangetroffen in de kwadraten 45-48S/1-2E. Deze ovale concentratie, met een doormeter van 1,5 tot 2 m was echter geïrodeerd door de tuf, zodat alleen de grootste artefacten bewaard bleven.

In 10-11N/2-3E werd een opeenstapeling aangetroffen van intens gebrande en door de hitte gespleten rolkeien. De doormeter van deze structuur bedraagt 80 cm. Het gaat hier ongetwijfeld om een gestructureerde haard. Dat er nagenoeg geen houtskool werd aangetroffen kan een verklaring vinden in de veronderstelling dat de brandstof van deze haard hoofdzakelijk heeft bestaan uit beenderen en dierlijke vetten, fenomeen dat veel voorkomt bij jongpaleolithische haarden. De stratigrafische ligging van deze haard is evenwel iets hoger dan deze van de andere structuren, zodat wel enige twijfel bestaat omtrent zijn samenhang met de overige structuren. De afwezigheid van artefacten in de omgeving van de haard laat voorlopig niet toe een definitieve uitspraak hieromtrent te formuleren.

Het archeologisch materiaal uit de B2-horizon bestaat nagenoeg uitsluitend uit vuursteen. De gebruikte vuursteen is zeer homogeen en de prehistorische mens schijnt uitsluitend verse knollen te hebben gebruikt. De debitage-techniek is erg karakteristiek: de schors van de knollen werd verwijderd met een harde klopper, waarvan verschillende exemplaren werden teruggevonden. Vervolgens werden klingen geproduceerd met de beetel-

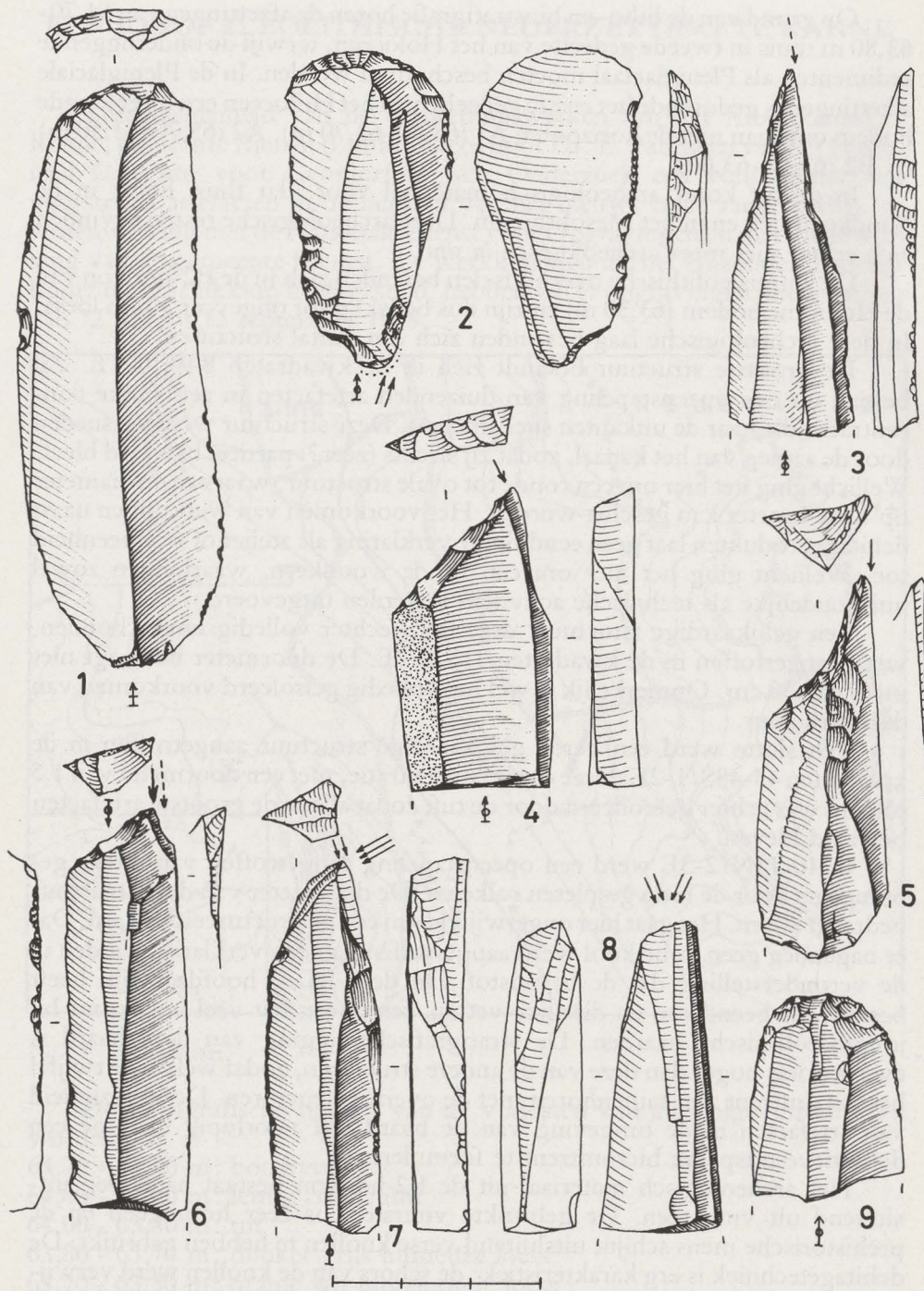

Fig. 8. Siliceusartefacten. S. 1/1.

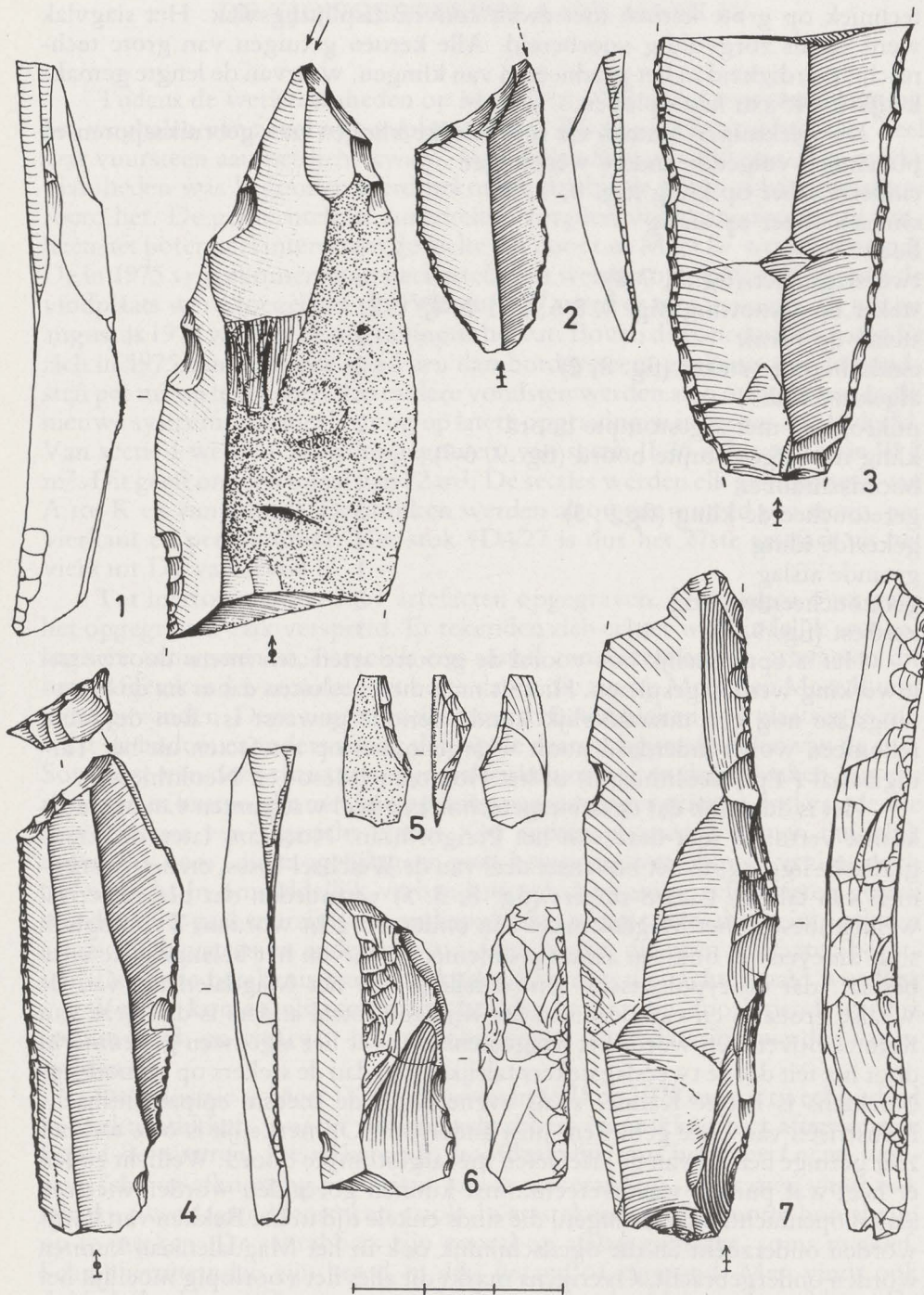

Fig. 9. Silexartefacten. S. 1/1.

techniek op grote kernen met zwak convex afsplijtingsvlak. Het slagvlak werd steeds zorgvuldig voorbereid. Alle kernen getuigen van grote technische vaardigheid in het produceren van klingen, waarvan de lengte gemakkelijk tot 15 cm kan oplopen.

De werktuigen bestaan uit zeer talrijke klingen met gebruikssporen en bovendien volgende andere werktuigen:

eindschrabber op kling (fig. 8, 1, 9)	4
eindschrabber op afslag	4
boor	2
tweeslagsteker (fig. 8, 7-8)	6
steker op afknotting (fig. 8, 3-6; 9, 1-2, 4)	21
steker op breuk	2
eindschrabber-steker (fig. 8, 2)	2
afgeknot stuk	4
mikrokling met afgestompte boord	2
kling met afgestompte boord (fig. 9, 6-7)	4
boordschrabber	1
geretoucheerde kling (fig. 9, 3)	3
gekerfde kling	1
getande afslag	1
geretoucheerde afslag	3
kerfrest (fig. 9, 5)	1

Het is opmerkelijk hoe vooral de grotere artefacten intens door vorstinwerking werden gespleten. Hieruit mag men besluiten dat er na de bewoningsfase nog een uitzonderlijk koude periode geweest is. Een dergelijk fenomeen wordt inderdaad nooit waargenomen op artefacten uit het Tardiglaciaal (Epipaleolithicum) of het Holoceen (Meso- en Neolithicum).

Het is duidelijk dat de debitage technieken heel wat punten van overeenkomst vertonen met deze van het Perigordiaan. Nochtans laten de stratigrafische ligging, in het bovenste deel van de Weichsel-loess, en het voorkomen van talrijke Lacam-stekers (fig. 8, 3, 5) vermoeden dat het materiaal wellicht best in het Magdaleniaan kan ondergebracht worden. Typologisch stelt dit evenwel ook een aantal problemen, waarvan het belangrijkste er in bestaat, dat de typologische samenstelling van het Magdaleniaan van de Waalse grotsites en van deze van het Rijnland totaal anders is dan deze van Kanne. Bovendien wordt het Magdaleniaan over het algemeen gekenmerkt door het feit dat de tweeslagstekers talrijker zijn dan de stekers op afknotting. Nochtans is het te Kanne, zoals eveneens in de meeste epipaleolithische industrieën van onze gebieden, juist andersom. Opmerkelijk is ook wel het zeer geringe belang van de artefacten met afgestompte boord. Wellicht zullen er heel wat punten van overeenkomst kunnen gevonden worden met een aantal openluchtnederzettingen, die sinds enkele tijd in het Bekken van Parijs worden onderzocht en die ogenschijnlijk ook in het Magdaleniaan kunnen worden ondergebracht. Overigens maakt dit alles het voorlopig moeilijk het materiaal van Kanne nauwkeurig onder te brengen.